

Sygn. akt II CSK 548/18

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa S. P. i Z. P.
przeciwko Republice Federalnej Niemiec
o odszkodowanie,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 9 maja 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda Z. P.
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 listopada 2017 r., sygn. akt I ACz [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W niniejszej sprawie jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano występowanie na jej tle istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebę wykładni prawa przepisów budzących rozbieżności. Istotne zagadnienie prawne, zdaniem skarżącego, sprowadza się do tego, czy tzw. „tort exception”, a więc wyjątek od zasady immunitetu jurysdykcyjnego państwa, znajduje zastosowanie do czynów państwa-agresora na terytorium państwa-sądu, gdy czyn ten nie jest popełniony bezpośrednio przez siły zbrojne. Kwestia immunitetu państwa w tego rodzaju postępowaniach jest ostatnio coraz częściej przedmiotem zainteresowania doktryny i judykatury. Znakomicie stan wypowiedzi oddaje postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2010 r., IV CSK 465/09 (OSNC 2011, Nr 2, poz. 22), zgodnie z którym na obecnym etapie rozwoju prawa międzynarodowego publicznego państwu niemieckiemu przysługuje immunitet jurysdykcyjny w sprawach o roszczenia z czynów niedozwolonych popełnionych przez niemieckie siły zbrojne podczas drugiej wojny światowej na terenie Polski. Sąd Najwyższy wyjaśnił w szczególności, że obecnie w Polsce, podobnie jak w innych państwach, za powszechnie przyjętą zasadę uznaje się, że państwo obce ma immunitet jurysdykcyjny tylko w sprawach związanych z władczą działalnością (*acta iure imperii*), nie przysługuje mu on natomiast w sprawach związanych z udziałem w zwykłym obrocie cywilnym i gospodarczym (*acta iure gestionis*). Wskazany prawnomiędzynarodowy sposób załatwiania roszczeń wynikłych ze zdarzeń objętych konfliktem wojennym, połączony z przysługiwaniem immunitetu jurysdykcyjnego państwom obcym, ma charakter rozwiązania uniwersalnego. W związku z tym nie można na ten sposób załatwiania roszczeń ze zdarzeń objętych konfliktem wojennym patrzeć tylko z perspektywy stosunków między Polską a Niemcami, tj. z perspektywy państw, które zakończyły wojnę

ponad sześćdziesiąt lat temu. Tradycyjnie o roszczeniach majątkowych wynikłych ze zdarzeń wojennych rozstrzyga się w traktatach pokojowych, zmierzających do całościowego - w skali międzynarodowej i indywidualnej - uregulowania następstw konfliktu wojennego. Jest to stanowisko zgodne z przyjmowanym w innych państwach i w orzecznictwie sądów międzynarodowych. Kryterium oceny co do zakresu immunitetu państwa nie jest zatem, jak chce skarżący, to, czy czyn łączy się bezpośrednio z działaniem sił zbrojnych, lecz czy był w zakresie *imperium* państwa, czy chodzi o roszczenia z objętych działaniami zbrojnymi czynów niedozwolonych. W realiach II wojny światowej to *imperium* obejmowało niewątpliwie nie tylko działalność sił zbrojnych, ale też politykę deportacji i przesiedleń. Zatem przesiedlenia i deportacje należy uznać za czyny objęte działaniami zbrojnymi, tym bardziej, że dokonywano ich pod przymusem wynikającym z obecności wojskowej. Zatem wskazane w skardze kasacyjnej zagadnienie prawne należy uznać za już wyjaśnione. Co do immunitetu jurysdykcyjnego państwa także w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2008 r., III CSK 293/07 (OSNC-ZD 2009, nr B, poz. 33) przyjęto, że: sądy polskie nie mają jurysdykcji krajowej w sprawie, w której obce państwo i jego najwyższe organy zostały pozwane o odszkodowanie za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym związanym z działalnością władczą państwa, objętą immunitetem jurysdykcyjnym państwa obcego. Natomiast podnoszona w skardze kasacyjnej potrzeba wykładni przepisów prawa ma dotyczyć art. 1103⁷ pkt 2 k.p.c. oraz art. 1113 k.p.c. w takim zakresie, w jakim przewidują brak jurysdykcji krajowej polskich sądów w przypadku, gdy czynem wyrządzającym szkodę są zbrodnie wojenne, ludobójstwo i zbrodnie przeciwko ludzkości – w ocenie skarżącego takie przepisy są sprzeczne z Konstytucją. Po pierwsze, we wskazywanym zakresie nie ma rozbieżności w orzecznictwie – skarżący w skardze kasacyjnej też ich nie dokumentuje. Po drugie, wskazane przepisy są zgodne z art. 9 Konstytucji, który przewiduje, że Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego. Niewątpliwie elementem tego prawa jest prawo zwyczajowe, a właśnie w prawie międzynarodowym zwyczajowym, jak to zresztą wskazano w obszernie powołanym wcześniej orzeczeniu Sądu Najwyższego, tkwi źródło przepisów dotyczącego immunitetu jurysdykcyjnego państwa.

W skardze kasacyjnej wniesionej w niniejszej sprawie nie została wykazana żadna z okoliczności wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., dlatego Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania.

jw